

Inhoud

Proloog 9

Hoofdstuk 1: Republikeinen en Democraten 19

Hoofdstuk 2: Waarden 47

Hoofdstuk 3: Onze grondwet 71

Hoofdstuk 4: De politiek 101

Hoofdstuk 5: Kansen 133

Hoofdstuk 6: Het geloof 189

Hoofdstuk 7: Ras 219

Hoofdstuk 8: De wereld buiten onze grenzen 259

Hoofdstuk 9: Gezin 309

Epiloog 335

Dankbetuiging 345

Register 349

Proloog

Het is nu bijna tien jaar geleden dat ik me voor het eerst verkiesbaar stelde. Ik was toen vijfendertig. Ik had vier jaar eerder mijn rechtenstudie afgerond, ik was pas getrouwd, en de dingen gingen me niet snel genoeg. Er kwam een zetel vrij in het parlement van Illinois en enkele vrienden zeiden dat ik me kandidaat moest stellen. Ze vonden me geschikt vanwege mijn werk als burgerrechtenadvocaat en mijn contacten uit mijn tijd als opbouwwerker. Ik praatte met mijn vrouw, besloot op de lijst te gaan staan en deed wat iedere nieuwe kandidaat doet: ik praatte met iedereen die wilde luisteren. Ik ging naar buurthuizen en kerkavonden, schoonheidssalons en kapperszaken. Als er twee mannen op een hoek stonden, stak ik de straat over om ze een folder te geven. En overal waar ik kwam, kreeg ik min of meer dezelfde twee vragen.

‘Hoe kom je aan die rare naam?’

En daarna: ‘Je lijkt me best een aardige vent. Waarom wil je die smerige en gemene politiek in?’

Ik kende die vraag wel. Het is een variant op de vragen die me een aantal jaren eerder waren gesteld, toen ik naar Chicago kwam om in de arme wijken te werken. Er sprak cynisme uit, niet alleen over de politiek, maar over het hele openbare leven: een cynisme dat – zeker in de buurten in de South Side van Chicago die ik wilde vertegenwoordigen – gevoed was door een hele generatie van verbroken beloften. Als antwoord lachte ik dan meestal en knikte, en zei dat ik de scepsis wel begreep, maar dat er nog een andere politieke traditie bestaat en altijd bestaan heeft, een traditie die de stichting van de Verenigde Staten en de burgerrechten-

beweging omvat: de traditie die uitgaat van het simpele idee dat we een belang hebben in elkaar, en dat wat ons verbindt groter is dan wat ons scheidt, en dat als genoeg mensen in dat idee geloven en ernaar handelen, dat we dan misschien niet elk probleem kunnen oplossen, maar wel iets gedaan kunnen krijgen.

Ik vond het best een overtuigend verhaal. Ik weet niet of de mensen die me aanhoorden er zo van onder de indruk waren, maar er waren er in elk geval genoeg die mijn ijver en jeugdige grote woorden konden waarderen, zodat ik werd verkozen in het parlement van Illinois.

Zes jaar later, toen ik besloot me verkiesbaar te stellen voor de Amerikaanse Senaat, was ik niet zo zeker van mezelf.

Het leek erop dat ik in mijn carrière wel goede keuzes had gemaakt. Na twee termijnen waarin we in de minderheid waren geweest, hadden de Democraten de meerderheid in de senaat van Illinois overgenomen, en vervolgens had ik een heleboel wetten helpen aannemen, van een hervorming van het doodstrafstelsel in de staat tot een uitbreiding van de gezondheidszorg voor kinderen. Ik was les blijven geven aan de rechtenfaculteit van de University of Chicago, een baan waar ik plezier in had, en ik werd geregeld uitgenodigd om lezingen te geven in de stad. Ik had mijn onafhankelijkheid, mijn goede naam en mijn huwelijk overeind weten te houden, zaken die ik, statistisch gezien, in de waagschaal had gesteld door voet te zetten in het parlement van de staat.

Maar de jaren hadden ook hun tol geëist. Deels was het gewoon een kwestie van ouder worden, denk ik, want als je erop let, raak je elk jaar vertrouwder met al je gebreken – je blinde vlekken, je dwangmatige gedachtegangen, die misschien genetisch, misschien door je omstandigheden bepaald zijn, maar die vrijwel zeker erger worden met de tijd, zo zeker als het hinkje in je loop tot heupklachten leidt. Bij mij was een van die gebreken een chronische rusteloosheid, een onvermogen, hoe goed de dingen ook gingen, om de zegeningen te tellen die zich aan me opdrongen. Ik denk dat dit een gebrek is dat kenmerkend is voor het moderne leven, kenmerkend ook voor het Amerikaanse karakter, en nergens is dit duidelijker dan in de politiek. Of de politiek deze eigenschap bevordert of dat de politiek gewoon mensen aantrekt die ermee behept zijn, is niet duidelijk. Iemand heeft eens gezegd dat iedere man ofwel probeert aan de verwachtingen van zijn vader te voldoen, of probeert de

vergissingen van zijn vader goed te maken. Dat zou wel eens een goede verklaring kunnen zijn voor mijn kwaal.

In elk geval was het een gevolg van die rusteloosheid dat ik besloot het tegen een zittend Democratisch parlementslid op te nemen voor zijn zetel in het Congres bij de verkiezingen van 2000. Het was een slecht overdachte campagne en ik verloor dik. Het was het soort pak slaag dat je eraan herinnert dat het leven niet verplicht is om aan jouw plannen mee te werken. Anderhalf jaar later waren de wonden voldoende geheeld, en ik maakte een lunchafspraak met een media-adviseur die me al een tijdje aanmoedigde om de landelijke politiek in te gaan. Die afspraak was voor eind september 2001.

‘Je begrijpt wel dat de politieke realiteit veranderd is, hè,’ zei hij, terwijl hij met zijn vork in zijn salade prikte.

‘Hoe bedoel je?’ vroeg ik, heel goed wetend wat hij bedoelde. We keken beiden naar de krant die naast hem lag. Op de voorpagina stond Osama bin Laden.

‘Wat een toestand, hè?’ zei hij, hoofdschuddend. ‘Wat een pech. Je kunt je naam natuurlijk niet veranderen. Zoiets vinden de kiezers verdacht. Als je aan het begin van je carrière stond, had je misschien nog een bijnaam kunnen gebruiken of zoiets. Maar nu...’ Zijn stem stierf weg en hij haalde verontschuldigend zijn schouders op voor hij de kelner om de rekening wenkte.

Hij had gelijk, dacht ik, en dat besef vrat aan me. Voor het eerst in mijn carrière was ik jaloers op jongere politici die slaagden waar ik gefaald had – ze kwamen op hogere posten terecht, kregen meer dingen gedaan. De leuke kanten van de politiek – de adrenaline van het debat, de dierlijke warmte van het handen schudden en je in een publiek storten – begonnen te verbleken bij de rottige kanten van het vak: het bedelen om geld, de lange ritten naar huis na een diner dat twee uur langer had geduurd dan de bedoeling was, slecht eten, muffe lucht en de korte telefoongesprekken met een vrouw die tot nu toe bij me was gebleven, maar die het behoorlijk zat was onze kinderen alleen op te voeden en vraagtekens begon te zetten bij mijn prioriteiten. Zelfs het parlementaire werk, de politieke besluitvorming waar het me allemaal om begonnen was, scheen me nu te beperkt, te ver verwijderd van de grote strijdpunten – belastingen, veiligheid, gezondheidszorg, banen – die op het nationale toneel werden bevochten. Ik begon te twijfelen over het pad dat ik gekozen had;

ik voelde me zoals ik denk dat een sporter of een acteur zich voelt die – na jaren zijn droom te hebben nagejaagd, na jaren van ploeteren in de derde divisie of als kelner tussen audities door – tot het inzicht komt dat hij met zijn talent of met zijn geluk niet verder gaat komen. De droom gaat niet uitkomen, en hij staat nu voor een keus: dit volwassen accepteren en iets zinnigers gaan doen, of weigeren de waarheid te aanvaarden en verbitterd, ruziënd en ietwat meelijwekkend eindigen.

Ontkenning, boosheid, afdingen, wanhoop – ik weet niet of ik door alle fasen ging die de deskundigen voorschrijven. Maar uiteindelijk kwam ik uit bij aanvaarding – van mijn beperkingen en, in zekere zin, van mijn sterfelijkheid. Ik concentreerde me weer op mijn werk in de senaat van Illinois en vond bevrediging in de hervormingen en initiatieven waar ik wel invloed op had. Ik was vaker thuis, zag hoe mijn dochters opgroeiden, had mijn vrouw lief zoals het hoort en dacht na over mijn financiële verplichtingen op lange termijn. Ik sportte, las boeken, begon te waarderen hoe de aarde om de zon draaide en de seizoenen elkaar afwisselden zonder bijzondere inspanningen van mijn kant.

Het was deze aanvaarding, denk ik, die me op het dwaze idee bracht me kandidaat te stellen voor de Amerikaanse Senaat. Omhoog of eruit, zo omschreef ik het tegenover mijn vrouw: een laatste poging om mijn ideeën tegen het licht te houden voor ik zou kiezen voor een rustiger, stabielere en beter betaald bestaan. Misschien was het meer uit medelijden dan uit overtuiging, maar mijn vrouw ging akkoord, al liet ze wel doorschemeren dat ze, gezien het ordelijke leven waaraan ze voor ons gezin de voorkeur gaf, niet per se op me zou stemmen.

Ik stelde haar gerust: mijn kansen waren minimaal. De Republikeinse senator uit Illinois, Peter Fitzgerald, had negentien miljoen dollar uit eigen zak uitgegeven om zijn voorganger te verslaan, Carol Moseley Braun. Fitzgerald was niet heel populair; eigenlijk leek hij politiek niet echt leuk te vinden. Maar hij had nog altijd onuitputtelijke sommen geld in z'n familie, en ook een authentieke rechtschapenheid waardoor de kiezers hem schoorvoetend respecteerden.

Even kwam Carol Moseley Braun terug op het toneel, terug van een ambassadeurschap in Nieuw-Zeeland. Ze dacht erover te proberen haar oude zetel terug te winnen, waardoor ik in de wachtkamer terecht kwam. Toen ze in plaats daarvan besloot zich kandidaat te stellen voor

het presidentschap, liet iedereen zijn oog op de Senaatszetel vallen. Toen Fitzgerald bekendmaakte dat hij zich niet herkiesbaar stelde, had ik te maken met zes serieuze tegenkandidaten, onder wie de zittende man voor de staatsfinanciën van Illinois; een zakenman met een vermogen van honderden miljoenen dollars; de voormalige rechterhand van burgemeester Richard Daley van Chicago; en een zwarte vrouw uit de zorgsector, die volgens de deskundigen het zwarte electoraat zou splitsen en mijn toch al geringe kansen zou torpederen.

Ik trok me er niets van aan. Bevrijd van zorgen door de lage verwachtingen, en met een reputatie die was opgevijzeld door enkele welkome steunbetuigingen, gooide ik mezelf in de verkiezingsstrijd met een plezier en een energie die ik dacht te zijn kwijtgeraakt. Ik trok vier medewerkers aan, allemaal slim, in de twintig of begin dertig, en niet te duur. We vonden een klein kantoor, lieten briefpapier drukken en sloten telefoonlijnen en een paar computers aan. Vier of vijf uur per dag belde ik met grote geldschieters van de Democratische Partij om te proberen teruggebeld te worden. Ik gaf persconferenties waar niemand op af kwam. We deden mee aan de jaarlijkse optocht op St. Patrick's Day en kregen de allerlaatste plaats in de stoet toegewezen, zodat mijn tien vrijwilligers en ik net voor de wagens van de stadsreiniging uit liepen, zwaaiend naar de paar achterblijvers die nog langs de route stonden terwijl de vuilnismannen het afval opveegden en de groene stickers met Ierse klavertjes van de lantarenpalen peuterden.

Maar meestal was ik op weg, vaak alleen in de auto, eerst van kieskring naar kieskring in Chicago, daarna van district naar district en van stad naar stad, en uiteindelijk de hele staat door, langs kilometers en kilometers korenvelden en bonenakkers en spoorrails en graansilo's. Dit was geen efficiënte gang van zaken. Zonder de Democratische partijorganisatie, zonder echte mailinglijst of internethulpmiddelen, was ik afhankelijk van vrienden en kennissen die hun huis openstelden voor wie er maar wilde komen of die mijn bezoek aan hun kerk, vakbond, kaartvereniging of Rotary Club organiseerden. Soms zaten er, na uren rijden, maar twee of drie mensen op me te wachten aan een keukentafel. Dan moest ik de gastheren en gastvrouwen verzekeren dat het een prima opkomst was en ze complimenteren met de hapjes en de drankjes. Soms zat ik een kerkdienst uit en vergat de geestelijke mijn naam te noemen, of de plaatselijke vakbondsleider liet me zijn leden toespreken om ver-

volgens aan te kondigen dat de bond besloten had een andere kandidaat te steunen.

Maar of er nu twee mensen waren of vijftig; of het nu in een lommerijk, statig huis op de North Shore van Chicago was, een etagewoning in de West Side of een boerderij buiten Bloomington; of de mensen nu vriendelijk, onverschillig of zelfs vijandig waren, ik deed mijn best om vooral mijn mond te houden en te luisteren naar wat ze te zeggen hadden. Ik hoorde mensen praten over hun baan, hun zaak, de plaatselijke school; over hun woede over Bush en hun woede over de Democraten; over hun hond, de pijn in hun rug, de oorlog waarin ze hadden gediend en dingen die ze zich herinnerden van hun kinderjaren. Sommigen hadden uitgewerkte theorieën waarmee ze het verlies van banen in de industrie verklaarden of de hoge kosten van de gezondheidszorg. Sommigen riepen dingen die ze op de radio gehoord hadden, op de publieke zender of in het programma van Rush Limbaugh. Maar de meesten waren te druk met hun werk of kinderen om veel aandacht aan politiek te besteden, en hadden het in plaats daarvan over dingen die ze voor hun neus zagen gebeuren: een fabriek die dichtging, een promotie, een hoge gasrekening, een ouder in een verzorgingshuis, de eerste stapjes van een kind.

Die maanden van gesprekken leverden geen verbluffende inzichten op. Wat me nog het meest opviel was hoe bescheiden de verlangens van de mensen waren, en hoeveel er hetzelfde leek te zijn in hun opvattingen, ongeacht afkomst, regio, religie en sociale klasse. De meesten vonden dat iedereen die wilde werken een baan moest kunnen vinden waarmee hij of zij zichzelf kon bedruipen. Ze vonden het verkeerd dat mensen failliet gingen alleen omdat ze ziek werden. Ze vonden dat alle kinderen een echt goede opvoeding moesten krijgen – dat dat niet alleen bij mooie woorden moest blijven – en dat diezelfde kinderen moesten kunnen studeren, ook als hun ouders niet rijk waren. Ze wilden veilig zijn voor criminelen en terroristen. Ze wilden schone lucht, schoon water en tijd om met hun kinderen door te brengen. En als ze oud werden wilden ze waardig van hun oude dag kunnen genieten.

Dat was het zo'n beetje. Het was niet veel. En hoewel ze begrepen dat ze vooral zelf verantwoordelijk waren voor hun eigen leven – ze verwachtten niet dat de overheid al hun problemen oploste, en ze wilden zeker niet dat hun belastinggeld werd verspild –, vonden ze wel dat de overheid moest helpen.

Ik zei tegen ze dat ze gelijk hadden: de overheid kon niet al hun problemen oplossen. Maar met iets bijgestelde prioriteiten konden we ervoor zorgen dat ieder kind een behoorlijke kans kreeg in het leven, en konden we de uitdagingen het hoofd bieden waarvoor het land stond. Heel vaak knikten de mensen dan instemmend, en vroegen ze hoe ze daaraan konden bijdragen. En als ik dan weer in de auto zat, met een kaart op de passagiersstoel onderweg naar mijn volgende bestemming, dan wist ik weer waarom ik de politiek in was gegaan.

Ik had het gevoel dat ik harder werkte dan ik ooit in mijn leven had gedaan.

Dit boek komt rechtstreeks voort uit die gesprekken op het campagnepad. Mijn ontmoetingen met de kiezers bevestigden niet alleen dat Amerikanen in beginsel fatsoenlijke mensen zijn, maar ze herinnerden me er ook aan dat er aan de Amerikaanse samenleving een aantal idealen ten grondslag liggen die ons gemeenschappelijk bewustzijn nog steeds prikkelen; gemeenschappelijke waarden die ons aan elkaar verbinden, ondanks onze verschillen; een leidraad van hoop die ons onwaarschijnlijke democratische experiment laat functioneren. Deze waarden en idealen worden niet alleen uitgedrukt op marmeren monumenten en in geschiedenisboeken. Ze leven nog altijd in het hart en in de geest van de meeste Amerikanen, en kunnen ons inspireren tot trots, plichtsbetrachting en opofferingsgezindheid.

Ik weet hoe riskant het is om zo te praten. In een tijd van globalisering en duizelingwekkende technische veranderingen, politiek met het mes op de keel en niet-aflatende cultuurstrijd lijken we niet eens een gemeenschappelijke taal te hebben waarin we onze idealen kunnen bespreken, laat staan dat we de middelen hebben om een grove consensus te bereiken over hoe we in ons land kunnen samenwerken om deze idealen te verwezenlijken. De meesten van ons zijn zich bewust van de invloeden van reclamemakers, opiniepeilers, toespraakschrijvers en deskundologen. We weten hoe bevlogen woorden kunnen worden ingezet voor cynische doeleinden, en hoe nobele idealen ontwricht kunnen worden in dienst van macht, eigenbelang, hebzucht of onverdraagzaamheid. Zelfs in het standaard geschiedenisboek op de middelbare scholen wordt opgemerkt hoezeer het werkelijke leven in Amerika al vanaf het ontstaan ervan is afgedwaald van de mythe. In dat klimaat lijkt praten

over gemeenschappelijke idealen misschien hopeloos naïef, of zelfs gevaarlijk: een poging om grote verschillen in beleid en prestaties onder het vloerkleed te vegen, of nog erger, een manier om de klachten terzijde te schuiven van mensen die zich slecht behandeld voelen door de overheid zoals die nu is ingericht.

Wat ik zeg is echter dat we geen keus hebben. Je hebt geen peiling nodig om te weten dat de grote meerderheid van de Amerikanen – Republikeinen, Democraten en onafhankelijken – moe is van het slagveld dat de politiek geworden is, waar beperkte belangen strijden om gewin en ideologische minderheden hun uitleg van de absolute waarheid willen opleggen. Of we nu uit een door de Republikeinen of een door de Democraten gedomineerde staat komen, in ons hart voelen we allemaal het gebrek aan eerlijkheid, standvastigheid en gezond verstand in het politieke debat, en voelen we een afkeer van de verkeerde of verwrongen keuzes die we telkens voorgelegd lijken te krijgen. Religieus of ongelovig, zwart, wit of bruin, we hebben – terecht – het gevoel dat de belangrijkste uitdagingen waarvoor het land staat, genegeerd worden, en dat als we niet snel van koers veranderen, wij misschien de eerste generatie Amerikanen in heel lange tijd zullen zijn die het land zwakker en meer verdeeld achterlaat dan ze het ontving. Misschien meer dan ooit in onze recente geschiedenis hebben we een nieuw soort politiek nodig, een politiek die die gemeenschappelijke waarden die ons als Amerikanen verbinden, kan uitgraven en die daarop kan bouwen.

Dat is het onderwerp van dit boek: hoe we zouden kunnen beginnen met het proces om onze politiek en ons openbare leven te veranderen. Dat wil niet zeggen dat ik precies weet hoe dat moet. Dat weet ik niet. Ik bespreek in elk hoofdstuk enkele urgente uitdagingen voor de politiek, en ik geef in grote trekken aan welke kant we volgens mij op moeten, maar ik behandel de vraagstukken meestal gedeeltelijk en onvolledig. Ik heb geen allesomvattende theorie hoe Amerika bestuurd moet worden, en u vindt in dit boek ook geen actieprogramma met tabellen en grafieken en tienpuntenplannen.

Wat ik te bieden heb, is bescheidener. Het zijn mijn persoonlijke overdenkingen over die waarden en idealen die mij ertoe gebracht hebben de politiek in te gaan, en gedachten over hoe ons huidige politieke debat ons onnodig verdeelt. En ik beschrijf hoe we naar mijn beste overtuiging – die is gebaseerd op mijn ervaringen als senator en jurist, als echtgenoot

en vader, als christen en scepticus – onze politiek kunnen grondvesten op een basis van wat goed is voor iedereen.

Laat ik wat meer vertellen over hoe het boek is opgezet. Hoofdstuk 1 inventariseert de recente politieke geschiedenis van Amerika en probeert de oorzaken te verklaren van de huidige bittere tweestrijd tussen de grote partijen. In hoofdstuk 2 bespreek ik die gemeenschappelijke waarden die als grondslag zouden kunnen dienen voor een nieuwe politieke consensus. Hoofdstuk 3 beschouwt de Amerikaanse grondwet, niet alleen als bron van de rechten van het individu, maar ook als middel om een democratisch debat te organiseren over onze gemeenschappelijke toekomst. In hoofdstuk 4 heb ik het over een paar gevestigde machten – geld, de media, belangengroepen en het parlementaire proces – die elke politicus verstikken, al heeft hij de beste bedoelingen. En in de overige vijf hoofdstukken geef ik aan hoe we onze verschillen achter ons zouden kunnen laten om concrete problemen effectief aan te pakken: de toenemende economische onzekerheid voor vele Amerikaanse gezinnen; de raciale en religieuze spanningen in de samenleving; en de internationale bedreigingen – van terrorisme tot pandemieën – voor de Verenigde Staten.

Ik vermoed dat sommige lezers mijn voorstelling van deze kwesties onvoldoende evenwichtig zullen vinden. Op deze aanklacht moet ik schuld bekennen. Ik ben tenslotte een Democraat; mijn mening over de meeste kwesties ligt dichterbij de redactionele commentaren van *The New York Times* dan die van de *Wall Street Journal*. Ik ben kwaad over een beleid dat voortdurend de rijken en machtigen bevoordeelt ten opzichte van gewone Amerikanen, en ik maak me sterk dat de overheid een belangrijke rol te vervullen heeft in het bieden van gelijke kansen aan iedereen. Ik geloof in de evolutietheorie, in wetenschappelijk onderzoek en dat de aarde opwarmt. Ik geloof in vrijheid van meningsuiting, of die nu politiek correct is of niet, en ik wantrouw het inzetten van de overheid om mensen een religieuze overtuiging op te leggen, ook als het om die van mezelf gaat. Verder ben ik een product van mijn geschiedenis: ik kan niet anders dan het Amerikaanse leven bezien door de ogen van een zwarte man van gemengde afkomst. Ik zal me er altijd bewust van zijn hoe generaties mensen die eruitzagen zoals ik, onder het juk werden gebracht en gestigmatiseerd; en van de subtiele en niet zo subtiele manieren waarop etniciteit en klasse nog steeds ons leven beïnvloeden.